24/09/2022

Η λεηλασία των Μοναστηριών της Μακεδονίας - Ποια κειμήλια έχουν εντοπιστεί και οι πρωτοβουλίες για την επιστροφή τους

/ Ιερές Μονές

Την επόμενη Πέμπτη 29 Σεπτεμβρίου αναμένεται να πραγματοποιηθεί η επίσημη παράδοση ενός ξεχωριστού ιερού κειμηλίου στην Ιερά Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Εικοσιφοίνισσας παρουσία του Αρχιεπισκόπου Αμερικής κ. Ελπιδοφόρου που θα εκπροσωπήσει τον Οικουμενικό Πατριάρχη και του πρόεδρο του Μουσείου της Βίβλου.

- *Της Δέσποινας Σωτηρίου*

Η τελετή θα περιλαμβάνει μια ευχαριστήρια δοξολογία προς την Παναγία για τον επαναπατρισμό του σημαντικού κειμηλίου, την υπογραφή του πρωτόκολλου παράδοσης και παραλαβής και την ανταλλαγή χαιρετισμών.

Πρόκειται για ένα από τα παλαιότερα στον κόσμο και καλύτερα σωζόμενα ελληνικά χειρόγραφα ευαγγέλια, γραμμένο στο τέλος του 10ου αρχές του 11ου αιώνα που είχε κλαπεί, την σκληρή περίοδο της Βουλγαρικής κατοχής, από την ιστορική Ιερά Μονή και το οποίο επιστρέφηκε στους αρχικούς του κατόχους μετά από μια μακρά διαδρομή σε ολόκληρο τον κόσμο.

Είναι το δεύτερο κατά σειρά χειρόγραφο κειμήλιο που επιστρέφεται στην πολύπαθη Ιερά Μονή μετά τον επαναπατρισμό το 2016 ενός χειρόγραφου κειμένου του 9ου αιώνα, ανεκτίμητης ιστορικής αξίας, γνωστό ως Κώδικας 1424, που είχε στην κατοχή της η Λουθηρανική Θεολογική Σχολή του Σικάγου. Με την παράδοση του σημαντικού εκείνου κειμηλίου από τον τότε **Αρχιεπίσκοπο Αμερικής Δημήτριο** στον **μακαριστό Μητροπολίτη Δράμας Παύλο**, άνοιγε ο δρόμος για τον επαναπατρισμό κι άλλων πολύτιμων κειμηλίων που το 1917 αφαιρέθηκαν από το **μοναστήρι της Εικοσιφοίνισσας**, όπου φυλάσσεται η θαυματουργή Αχειροποίητος εικόνα της Παναγίας.

Το νέο χειρόγραφο, με αριθμό ταξινόμησης 220, αφορά σε ένα περγαμηνό ευαγγέλιο που είχε εξαφανιστεί για πάρα πολλά χρόνια καθώς δεν βρίσκονταν στα κλεμμένα κειμήλια που φυλάσσονται στο ιστορικό μουσείο της Σόφιας. Το Ευαγγελιστάριο εκλάπη, μεταξύ άλλων χειρόγραφων και κειμηλίων, από την Ιερά Μονή Εικοσιφοίνισσας τον Μάρτιο του 1917, κατά την Α’ Βουλγαρική κατοχή και επιστρέφει στον φυσικό του χώρο με οικειοθελή απόφαση του Μουσείου της Βίβλου της Ουάσιγκτον, στην κατοχή του οποίου βρίσκονταν από το 2014.

Η λεηλασία των μοναστηριών της Μακεδονίας

Η Β΄ Βουλγαρική Κατοχή της Ανατολικής Μακεδονίας το διάστημα 1916-1918 ήταν συνέπεια της επεκτατικής και εθνικιστικής πολιτικής των Βουλγάρων και ξεκίνησε με την επιχείρηση του Στρυμόνα του Βουλγαρικού στρατού εκ μέρους των Κεντρικών Δυνάμεων. Οι Βούλγαροι ως σύμμαχοι των Γερμανών, κατέλαβαν αμαχητί την περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας, χωρίς καν να υπάρχει εμπόλεμη κατάσταση μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας.

Απώτερος στόχος ήταν ο εκβουλγαρισμός της περιοχής και η προσάρτηση εδαφών

που θα υλοποιούσαν το όραμα της μεγάλης Βουλγαρίας που ήθελε έξοδο στο Αιγαίο.
Ανάμεσα στις μεθόδους που εφάρμοσαν εκτός από τη βία, τις εκτελέσεις και την οικονομική εξαθλίωση του ελληνικού πληθυσμού ήταν και η θρησκευτική λεηλασία μοναστηριών και εκκλησιών που είχαν σημαντικά κειμήλια άρρηκτα συνδεδεμένα με τον ελληνισμό και την ορθοδοξία.

Στο στόχαστρό τους βρέθηκαν αρχικά δύο εξέχοντα βυζαντινά μοναστήρια του Νομού Σερρών η **Μονή του Τιμίου Προδρόμου** και η **Μόνη της Παναγίας Εικοσιφοινίσση**ς.

Όπως αναφέρει η Μηχανή του Χρόνου σε εκτενές ρεπορτάζ οι Βούλγαροι δεν ενήργησαν τυχαία αλλά βάσει συγκεκριμένου σχεδίου. Ενορχηστρωτής ήταν ο Βλάντιμιρ Σις ένας τσεχικής καταγωγής και αυστροουγγρικής υπηκοότητας καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Σόφιας ο οποίος ήταν γνώστης ελληνικής γλώσσας και της ανυπολόγιστης αξίας των χειρογράφων.

Συνολικά εκλάπησαν 691 χειρόγραφοι κώδικες: 261 από τη **Μονή Τιμίου Προδρόμου** και 430 από την **Παναγία Εικοσιφοίνισσα**.

Μετά το τέλος του πρώτου Παγκοσμίου πολέμου και σύμφωνα με το άρθρο 126 της συνθήκης του Νεϊγύ η Βουλγαρία υποχρεώνεται να επιστρέψει όλους τους κλεμμένους θησαυρούς στην Ελλάδα. Τον Μάιο του 23 ο καθηγητής βυζαντινής αρχαιολογίας και διευθυντής του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών Γεώργιος Σωτηρίου μετέβη στη Σόφια με σκοπό τον επαναπατρισμό των κλεμμένων πολιτιστικών αγαθών. Η Βουλγαρία επέστρεψε όμως μόνο 259 χειρόγραφους κώδικες στην Ελλάδα και για πάνω από μισό αιώνα οι βουλγαρικές αρχές δήλωναν άγνοια για τα υπόλοιπα χειρόγραφα, τα οποία όμως έκρυβαν στα υπόγεια της βουλγαρικής ακαδημίας επιστημών.

Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΙ ΝΙΓΡΙΤΗΣ

Ως μαρτυρία αδιάψευστος της πλουσίας βιβλιοθήκης της **Ιεράς Μητροπόλεως Σερρών** προσφέρεται το περισπούδαστο σύγγραμμα του λαμπρού εκπαιδευτικού, ιστορικού και αρχαιολόγου Π. Παπαγεωργίου (1859-1914) «Αι Σέρραι και τα προάστεια, τα περί τας Σέρρας και η Μονή του Ιωάννου του Προδρόμου», που δημοσιεύθηκε το 1894 και στο περιοδικό Byzantinische Zeitschrift, που επεμελείτο ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου Karl Krumbacher. Γράφει ο λαμπρός επιστήμων Π. Παπαγεωργίου: «Το αρχείο της Μητροπόλεως σώζει πολλούς και

ογκώδεις τόμους κωδίκων, ων αρχαιότατος και πολυτιμότατος είναι ο τώ αριθμώ 1 επισεσημειωμένος, συγκείμενος εκ φύλλων μεγάλου σχήματος 198 αναμίκτως συνερραμμένων και φερόντων αναγεγραμμένας ποικιλωτάτας πράξεις και ιδιοχείρους των αρχιερέων αυτοβιογραφίας ήαπλάς παρασημειώσεις κατά τα έτη 1603 – 1837…».

Ο Κώδικας αυτός, δυστυχώς, όπως και άλλοι χωρίς λεπτομερή περιγραφή τόμοι, εκλάπησαν από τους Βουλγάρους το 1917 και έκτοτε αγνοούνται. Το γεγονός της κλοπής του Κώδικος από τους Βουλγάρους μαρτυρείται και από την έκδοση κατά το έτος 1918 στην Φιλιππούπολη ενός βιβλίου με τίτλον «Blgariti vf Serskovo Pole» (Οι Βούλγαροι στην Σερραική πεδιάδα). Οι συγγραφείς αυτού του βιβλίου Jordan Pop Georgiev και St. N. Schischkov στην προσπάθειά τους να αποδείξουν τους ανιστόρητους ισχυρισμούς τους για την από αιώνων πολλών ιστορικήν παρουσίαν ως γηγενών πληθυσμών Βουλγάρων στην πεδιάδα των Σερ-ρων δημοσιεύουν φωτογραφία ολόκληρης σελίδος του περιφήμου Κώδικος της Ιεράς Μητροπόλεώς, έργου του λογίου Μητροπολίτου Σερ--ρών Θεοφάνους (1603 – 1613). Τον Ιανουάριο του 1956 η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Σερρών και Μελενίκου κατέθεσε υπόμνημα στο Υπουργείο Εξωτερικών της πατρίδος μας ζητώντας την επιστροφή του, τόσο πολυτίμου για την ιστορία της το-πικής Εκκλησίας και της πόλεως των Σερρών, αρχαίου Κώδικος της Μητροπόλεως, που σύμφωνα με κάποιες πληροφορίες βρίσκεται στη βιβλιοθήκη της τέως βασιλικής οικογένειας της Βουλγαρίας στην Φιλιππούπολη.